

Judikatūras krājums

Lieta C-421/22

SIA “DOBELES AUTOBUSU PARKS” u.c.

pret

**Iepirkumu uzraudzības biroju,
VSIA “Autotransporta direkcija”**

(Augstākās tiesas (Senāts) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesas (piektā palāta) 2023. gada 21. decembra spriedums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Transports – Sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumi, izmantojot dzelzceļu un autoceļus – Regula (EK) Nr. 1370/2007 – 1. panta 1. punkts – 2.a panta 2. punkts – 3. panta 1. punkts – 4. panta 1. punkts – 6. panta 1. punkts – Līgums par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu sniegšanu ar autobusiem – Publiska pakalpojumu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūra – Atklāts, pārredzams un nediskriminējošs konkurss – Specifikācijas – Kompetentās valsts iestādes piešķirtas kompensācijas apmērs – Indeksācija, kas ierobežota laikā un attiecas tikai uz konkrētām izmaksu kategorijām – Risku sadale

Transports – Sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumi, izmantojot dzelzceļu un autoceļus – Regula Nr. 1370/2007 – Līgumu slēgšanas tiesību piešķiršana attiecībā uz sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu, ko sniedz ar autobusiem – Atklāta, pārredzama un nediskriminējoša konkursa procedūra – Tādu pasažieru pārvadāšanas uzņēmumu izmaksu kompensēšana, kas saistītas ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām – Izmaksu sadales kārtība – Valsts kompetento iestāžu rīcības brīvība – Šo iestāžu iespēja paredzēt kompensācijas shēmu, kura automātiski nesedz visas ar šo pakalpojumu apsaimniekošanu un sniegšanu saistītās izmaksas – Pieļaujamība – Regulāras izmaksu indeksācijas neesamība – Samērīguma principa pārkāpums – Neesamība

(Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 1370/2007 1. panta 1. punkts, 2.a pants, 3. panta 1. punkts, 4. panta 1. punkts un 6. panta 1. punkts)

(skat. 41.–44., 46.–52., 54.–56., 58. un 59. punktu un rezolutīvo daļu)

Rezumējums

Latvijā tika izsludināts atklāts konkurss par tiesību piešķiršanu sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu sniegšanai ar autobusiem reģionālās nozīmes maršrutu tīklā uz 10 gadiem.

SIA “Dobeles autobusu parks” un vairāki citi Latvijas uzņēmumi, kas darbojas transporta jomā, vērsās Iepirkumu uzraudzības biroja Iesniegumu izskatīšanas komisijā (Latvija) ar iesniegumu, apstrīdot iepirkuma nolikuma normas. Tie norādīja, ka iepirkuma nolikums un attiecīgā iepirkuma līguma projekts veido tiesību normām neatbilstošu konkrēto pakalpojumu

kompensēšanas mehānismu, jo tajos nav paredzēta pilnvērtīga šī pakalpojuma cenas pārskatīšanas kārtība, ja mainās izmaksas, kas šo cenu ietekmē. Tā kā minētā komisija to iesniegumu noraidīja, šie uzņēmumi vērsās Administratīvajā rajona tiesā (Latvija). Minētā tiesa arī noraidīja šo uzņēmumu pieteikumu, pamatojoties būtībā uz to, ka valstij nav pienākuma pakalpojuma līgumcenas pārskatīšanas procesā segt pilnīgi visas sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzēju izmaksas un ka iepirkuma līguma projektā paredzētā indeksācijas kārtība nepārkāpj Regulas Nr. 1370/2007 par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus¹, prasības.

Izskatot kasācijas sūdzību, Augstākā tiesa (Senāts, Latvija), kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā, nolēma vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai noskaidrotu, vai Regula Nr. 1370/2007 pieļauj kompensācijas shēmu, kurā nav paredzēta līgumcenas regulāra indeksācija, lai kompensētu to izmaksu pieaugumu, kas saistīts ar pakalpojuma sniegšanu un atrodas ārpus attiecīgā pakalpojumu sniedzēja kontroles.

Savā spriedumā Tiesa izvērtē jautājumu, vai saistībā ar sabiedrisko pakalpojumu līgumiem, kas noslēgti atklātas, pārredzamas un nediskriminējošas konkursa procedūras rezultātā, dalībvalstis var izveidot kompensācijas mehānismu, atbilstoši kuram ar izmaksu izmaiņām saistītie riski tiek pārnesti uz pasažieru transporta pakalpojumu sniedzēju un kurš ietver risku, ka izmaksas netiks kompensētas pilnā apmērā gadījumā, ja dažas no šīm izmaksām pieaug. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka Regula Nr. 1370/2007 pieļauj šādu kompensācijas shēmu, ar kuru kompetentajām valsts iestādēm nav noteikts pienākums regulāras indeksācijas veidā kompensēt šo sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam, kam jāpilda sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības, visu ar šo pakalpojumu apsaimniekošanu un sniegšanu saistīto izmaksu, kuras atrodas ārpus pakalpojuma sniedzēja kontroles, pieaugumu pilnā apmērā.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa norāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1370/2007 4. panta 1. punktu sabiedrisko pakalpojumu līgumos, pirmkārt, iepriekš objektīvi un pārredzami jānosaka parametri kompensācijas maksājuma, ja tāds ir, aprēķināšanai², un otrkārt, jāparedz kārtība ar pakalpojumu sniegšanu saistītu izmaksu sadalei³.

No tā izriet, ka kompetentajām valsts iestādēm, ciktāl tām ir jānosaka sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzējam maksājamās kompensācijas aprēķināšanas parametri un jāparedz ar šo pakalpojumu sniegšanu saistīto izmaksu sadales kārtība, sabiedrisko pakalpojumu līguma ietvaros ir zināma rīcības brīvība šādas kompensācijas mehānisma izveidošanā. It īpaši Tiesa konstatē, ka iespēja sadalīt izmaksas noteikti nozīmē, ka šīm iestādēm nav pienākuma kompensēt visas izmaksas, bet ka tās var pārnest uz šī sabiedriskā pakalpojuma sniedzēju riskus, kas saistīti ar dažu šo izmaksu izmaiņām, un tādējādi nav nozīmes tam, vai šis pakalpojumu sniedzējs var vai nevar pilnībā kontrolēt to izmaiņas, jo šīs izmaiņas izriet no apstākļiem, kuri nav atkarīgi no minētā pakalpojumu sniedzēja.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1370/2007 (2007. gada 23. oktobris) par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 1191/69 un Padomes Regulu (EEK) Nr. 1107/70, redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2016. gada 14. decembra Regulu (ES) 2016/2338 (OV 2016, L 354, 22. lpp.) (turpmāk tekstā – "Regula Nr. 1370/2007").

² Regulas Nr. 1370/2007 4. panta 1. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas i) punkts.

³ Regulas Nr. 1370/2007 4. panta 1. punkta c) apakšpunkts.

Tādējādi no Regulas Nr. 1370/2007 4. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka kompetentās valsts iestādes, īstenojot savu rīcības brīvību, var paredzēt kompensācijas shēmu, kura, ņemot vērā šo iestāžu noteiktos kompensācijas aprēķināšanas parametrus un izmaksu sadales kārtību, sabiedriskā transporta pakalpojuma sniedzējam automātiski negarantē šo izmaksu segšanu pilnā apmērā.

Otrām kārtām, atgādinājusi, ka Regulas Nr. 1370/2007 mērķis ir definēt kompensācijas piešķiršanas nosacījumus, lai nodrošinātu, ka sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojuma sniegšana ir gan efektīva, gan finansiāli rentabla⁴, Tiesa no tā secina, ka jebkurai kompensācijas shēmai ir jābūt vērstai ne tikai uz to, lai izvairītos no izmaksu pārmērīgas kompensācijas, bet arī uz to, lai veicinātu lielāku sabiedriskā transporta pakalpojuma sniedzēja efektivitāti. Taču kompensācijas shēma, kas jebkuros apstākļos garantē automātisku visu to izmaksu segšanu, kuras saistītas ar sabiedrisko pakalpojumu līguma izpildi, neietver šādu stimulu palielināt efektivitāti, jo attiecīgajam pakalpojumu sniedzējam nenākas ierobežot savas izmaksas.

Savukārt kompensācijas shēma, kas, nepastāvot regulārai indeksācijai, automātiski nesedz visas šīs izmaksas, bet pārnes noteiktus riskus uz sabiedriskā pakalpojuma sniedzēju, varētu veicināt šāda mērķa sasniegšanu. Proti, pat attiecībā uz izmaksām, kuras atrodas ārpus attiecīgā pakalpojuma sniedzēja kontroles, šī sniedzēja panāktais efektivitātes pieaugums ļaus tam stiprināt savu finansiālo dzīvotspēju, lai segtu šīs izmaksas, un tas palīdzēs nodrošināt sabiedrisko pakalpojumu līgumā paredzēto saistību pienācīgu izpildi.

Trešām kārtām, Tiesa norāda, ka gadījumos, kad sabiedrisko pakalpojumu līguma slēgšanas tiesības tiek piešķirtas konkursa procedūras rezultātā, šāda procedūra pati par sevi izraisa to, ka sabiedriskā transporta pakalpojuma sniedzējam maksājamā kompensācija samazinās līdz minimumam, tādējādi automātiskas korekcijas veidā izvairoties ne tikai no pārmērīgas kompensācijas, bet arī no nepietiekamas kompensācijas.

Proti, ikviens pakalpojumu sniedzējs, kurš nolemj piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā par sabiedrisko pakalpojumu līguma izpildi, pats nosaka sava piedāvājuma noteikumus, ņemot vērā visus nozīmīgos parametrus, tostarp iespējamās izmaksu izmaiņas, kas var ietekmēt pakalpojuma sniegšanu, tādējādi definējot riska līmeni, kādu tas ir gatavs uzņemt. Tātad var prezumēt, ka šī pakalpojumu sniedzēja piedāvājums, ja tas iegūst līguma slēgšanas tiesības, tam nodrošinās ieguldītā kapitāla rentabilitātes koeficientu, kas atbilst attiecīgā riska līmenim. No tā izriet, ka kompensācijas shēma, kas saistīta ar sabiedrisko pakalpojumu līgumu, kura slēgšanas tiesības ir piešķirtas atklātas, pārredzamas un nediskriminējošas konkursa procedūras rezultātā, pati par sevi šī sabiedriskā pakalpojuma sniedzējam garantē tā izmaksu segumu, kas tam nodrošina arī atbilstīgu kompensāciju, kuras apmērs var mainīties atkarībā no riska līmeņa, kādu tas ir gatavs uzņemt.

Tātad kompetentajām valsts iestādēm konkursa procedūrā nav pienākuma, veicot regulāru indeksāciju, automātiski kompensēt visas izmaksas, kas radušās transporta pakalpojumu sniedzējam saistībā ar sabiedrisko pakalpojumu līguma izpildi, neatkarīgi no tā, vai šīs izmaksas atrodas tā kontrolē, lai šis līgums tam nodrošinātu atbilstīgu kompensāciju.

⁴ Regulas Nr. 1370/2007 1. panta 1. punkts, 2.a panta 2. punkts un pielikuma 7. punkts, lasot tos šīs regulas 4., 7., 27. un 34. apsvēruma gaismā.

Turklāt apstākļi, ka nav regulāras izmaksu indeksācijas mehānisma, pats par sevi nevar tikt uzskatīts par samērīguma principa pārkāpumu. Proti, transporta pakalpojumu sniedzējs, kurš piedalās iepirkuma procedūrā, pats nosaka sava piedāvājuma noteikumus un riska līmeni, kādu tas ir gatavs uzņemt, ņemot vērā sabiedriskā pakalpojuma līgumā izklāstīto kompensācijas piešķiršanas kārtību, tostarp šāda mehānisma neesamību. Tātad, ja kompetentā valsts iestāde konkursa procedūrā būtu paredzējusi nosacījumus, kas ir nepamatoti vai pārmērīgi no to risku skatpunkta, kuri jāuzņemas attiecīgā sabiedriskā pakalpojuma sniedzējam, būtu maz ticams, ka tai tiktu iesniegti piedāvājumi, un šai iestādei tāpēc šie nosacījumi būtu jāgroza, lai padarītu tos saderīgus ar samērīguma principu.

Iespējamība, ka pasažieru transporta pakalpojumu sniedzējs cerībā iegūt publiskā līguma slēgšanas tiesības piedāvā līgumcenu, kurā nav pietiekami ņemts vērā izmaksu pieaugums nākotnē, un ka tas nevarēs pienācīgi izpildīt līgumu, ir raksturīga katrai konkursa procedūrai. Tādējādi šī iespējamība neattaisno to, ka sabiedrisko pakalpojumu līgumos, kas noslēgti atklātas konkursa procedūras rezultātā, vienmēr būtu ietverts regulāras indeksācijas mehānisms, kas automātiski nodrošinātu pilnīgu kompensāciju par jebkādu ar to izpildi saistīto izmaksu pieaugumu neatkarīgi no tā, vai šīs izmaksas ir vai nav pakalpojumu sniedzēja kontrolē.